

Εισήγηση στη συνεδρίαση της διευρυμένης Δ.Ε. της ΠΟΣΔΕΠ, 17-18/5/2005.

Χρήστος Κουρουνιώτης, Πανεπιστημιακή Παρέμβαση Κρήτης.

Θα συμφωνήσω με τις διαπιστώσεις της εισήγησης της Ε.Γ. για την κρισιμότητα της κατάστασης, αλλά σε πολλά σημεία θα διαφωνήσω για τις αιτίες των προβλημάτων και τη στάση που πρέπει να τηρήσουμε.

Έχουμε να αντιμετωπίσουμε ένα Υπουργείο ανίκανο, που δημιουργεί προβλήματα ακόμη και από τα απλούστερα θέματα (βλ. Μετεγγραφές). Ένα Υπουργείο με πρωτοφανή διάθεση παρεμβατισμού, που καταλύει κάθε έννοια διοικητικής αυτονομίας των Πανεπιστημίων. Ένα Υπουργείο που όμως έχει εξασφαλίσει, στις γενικές θέσεις, ευρύτερη πολιτική και κοινωνική συναίνεση.

Και εξασφαλίζει αυτή τη συναίνεση γιατί η ελληνική κοινωνία αντιλαμβάνεται ότι πολλά πράγματα στην Ανώτατη Εκπαίδευση πρέπει να αλλάξουν. Όχι επειδή το λέει η Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά επειδή έχουν αλλάξει οι ανάγκες της κοινωνίας, έχει αλλάξει ο ρόλος της γνώσης στην οργάνωση της κοινωνίας και της οικονομίας.

Στην πορεία το πανεπιστήμιο έχει και αυτό αλλάξει: έγινε πιο μαζικό, λιγότερο ελιτίστικο, πιο δημοκρατικό, υποχρεωτικά συνδέθηκε περισσότερο με τις ανάγκες, τις προσδοκίες και τις απαιτήσεις του κοινωνικού περιγύρου.

Σε αυτή την κατάσταση οι πανεπιστημιακοί πρέπει να αποφασίσουμε ποια χαρακτηριστικά του Πανεπιστημίου πρέπει να υπερασπιστούμε, τι πρέπει να προσπαθήσουμε να αλλάξει, και σε ποια κατεύθυνση. Πώς θα διαμορφώσουμε μέτωπα, στα Πανεπιστήμια και στην κοινωνία, για να μπορέσουμε να υπερασπιστούμε τα χαρακτηριστικά του Δημόσιου και Ακαδημαϊκού Πανεπιστημίου που θεωρούμε αδιαπραγμάτευτα, και να κατευθύνουμε τις αλλαγές σε θετική κατεύθυνση.

Σε αυτό το στόχο, η μέχρι τώρα πορεία της Ε.Γ. της ΠΟΣΔΕΠ δεν έχει αποδώσει. Μπορεί να πείσαμε ότι το Υπουργείο δεν έχει την πρόθεση να διεξαγάγει ουσιαστικό διάλογο για τα προβλήματα της Ανώτατης Εκπαίδευσης, όμως δεν έχουμε πείσει για την ορθότητα των θέσεών μας. Από την ενημέρωση για την πορεία των κινητοποιήσεων φάνηκε ότι δεν έχουμε πείσει τους συναδέλφους στα Πανεπιστήμια. Πολύ περισσότερο δεν έχουμε πείσει την κοινωνία και τους πολιτικούς εκπροσώπους της. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο ΔΟΑΤΑΠ: η ανάλυση της ΠΟΣΔΕΠ αγνοεί ευρύτερες κοινωνικές πραγματικότητες και επικεντρώνεται στον μεγαλοποιημένο κίνδυνο υποβάθμισης των πτυχίων των Ελληνικών Πανεπιστημίων. Έχω την εντύπωση ότι η ΠΟΣΔΕΠ βυθίζεται σε μία εικονική πραγματικότητα, όπου κάποια ζητήματα μεγαλοποιούνται, έξω από την πραγματική τους διάσταση, ενώ άλλα υποβαθμίζονται.

Το πρώτο πρόβλημα, στο οποίο θα συμφωνήσουμε όλοι, είναι η χρηματοδότηση. Εδώ πρέπει να είμαστε επιθετικοί, να υπενθυμίσουμε την προεκλογική δέσμευση της ΝΔ για αύξηση της χρηματοδότησης στο 5% του ΑΕΠ, και να απαιτήσουμε συγκεκριμένο

χρονοδιάγραμμα, με δέσμευση για το πού και πώς θα γίνουν περικοπές σε άλλες δημόσιες δαπάνες, ώστε να επιτευχθεί αυτός ο στόχος.

Για συντομία δεν θα αναφερθώ σε όλα τα ζητήματα που θίγει η εισήγηση της Ε.Γ., αλλά θα επιμείνω σε ορισμένα στα οποία θεωρώ προβληματική την πρόταση ή τις προτεραιότητες που τίθενται.

Δεν γίνεται να υπερασπιζόμαστε τον ακαδημαϊκό χαρακτήρα του Πανεπιστημίου, και ταυτόχρονα να διεκδικούμε τη συνέχιση της λειτουργίας όλων των Τμημάτων και των Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών της «διεύρυνσης», πολλά από τα οποία δεν έχουν συσταθεί με ακαδημαϊκά κριτήρια. Στα Π.Μ.Σ. πρέπει να γίνει ουσιαστική αξιολόγηση, για να εξεταστεί εάν πρέπει να συνεχίσει ή όχι η λειτουργία τους. Για τα Τμήματα, πρέπει να εξεταστούν τουλάχιστον οι πιο ακραίες περιπτώσεις, και εάν θεωρηθεί σκόπιμο, να γίνουν συγχωνεύσεις, ή αλλαγή αντικειμένου, διασφαλίζοντας βεβαίως τους εργαζόμενους και τους φοιτητές σε αυτά.

Για τη δημιουργία νέων Τμημάτων, δεν αρκεί η εξασφάλιση της υποδομής. Εξ ίσου σημαντικό είναι να τηρούνται οι ακαδημαϊκές προϋποθέσεις. Τέλος πρέπει να πάρουμε σαφή θέση ενάντια στη γεωγραφική διάσπαση των Πανεπιστημίων. Πολύ περισσότερο έχει συμβάλει στην υποβάθμιση του ελληνικού πανεπιστημίου η άκριτη δημιουργία Τμημάτων για να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις τοπικών αρχόντων και οι προσωπικές επιδιώξεις πανεπιστημιακών, παρά η ευθυγράμμιση με όποιες ντιρεκτίβες της Bologna.

Το θέμα των συμβασιούχων διδασκόντων είναι όχι μόνο σημαντικό αλλά και επίκαιρο. Καθώς τα Τμήματα, για να μπορέσουν να λειτουργήσουν ομαλά το επόμενο έτος, πρέπει μέχρι το τέλος του μήνα να έχουν κάνει τις αναθέσεις μαθημάτων, το Υπουργείο οφείλει να ανακοινώσει αμέσως τον αριθμό των θέσεων συμβασιούχων που θα δοθούν σε κάθε Πανεπιστήμιο, ώστε να καλύπτονται τόσο οι ανάγκες των νέων Τμημάτων, όσο και των Τμημάτων που παραδοσιακά λειτουργούν με ένα ποσοστό συμβασιούχων στη σύνθεση του διδακτικού προσωπικού.

Είναι λάθος να απαιτήσουμε την προκήρυξη 1200 θέσεων ΔΕΠ σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα, καθώς αυτό θα οδηγήσει σε υποβάθμιση των κριτηρίων πρόσληψης. Η προκήρυξη των θέσεων ΔΕΠ στα νέα Τμήματα πρέπει να γίνει σταδιακά. Όμως θεωρούμε σκόπιμο να μπορούν τα Τμήματα, είτε νέα είτε ώριμα, να διατηρούν ένα ποσοστό θέσεων συμβασιούχων, εφ' όσον το επιθυμούν. Αυτές οι θέσεις προσφέρουν τη δυνατότητα σε νέους επιστήμονες να αποκτήσουν εμπειρία και να γίνουν γνωστοί στην ακαδημαϊκή κοινότητα. Το ισχύον νομικό πλαίσιο του Π.Δ. 407/80 έχει εκτραπέει σε τέτοιο βαθμό από τους αρχικούς του στόχους, που πρέπει να αντικατασταθεί από ένα πλαίσιο που θα διασφαλίζει την ακαδημαϊκή αξιοπρέπεια και τα εργασιακά δικαιώματα των συμβασιούχων.

Οι προτάσεις της Ε.Γ. για τη μετατροπή όλων των ελληνικών πτυχίων σε διπλώματα δευτέρου κύκλου, Master of Engineering ή Master of Science (υποθέτω και Master of Arts για τις θεωρητικές επιστήμες) είναι απλώς απαράδεκτες. Δεν έχουν συζητηθεί ουσιαστικά από τον κλάδο, και ελπίζω να απορριφθούν από τη Δ.Ε.

Τέλος, για την αξιολόγηση. Τόσο ο Σύλλογός μας, όσο και συνολικά η ακαδημαϊκή κοινότητα που εκπροσωπούμε, έχουμε εκφράσει σαφώς θετική άποψη για την αξιολόγηση των Πανεπιστημίων, και έχουμε συμβάλει ουσιαστικά στο σχετικό διάλογο σε εθνικό επίπεδο. Δεν θα επαναλάβω εδώ τις γενικότερες τοποθετήσεις μας, οι οποίες υπάρχουν διατυπωμένες και δημοσιευμένες. Θα περιοριστώ σε λίγα πρώτα σχόλια για το σχέδιο νόμου που ανακοινώθηκε προχθές.

Όπως θα περιμέναμε από τα μέχρι τώρα δείγματα γραφής του Υπουργείου, πρόκειται για ένα αφελές νομοθέτημα, με έμφαση στον παρεμβατισμό και τη διόγκωση της γραφειοκρατίας. Φοβάμαι ότι, εάν εφαρμοστεί, δεν θα έχει άλλη συνέπεια από το μπλοκάρισμα των γραμματειών όλων των ακαδημαϊκών Τμημάτων της χώρας. Να επισημάνω δύο προβλήματα που δικαιολογούν το χαρακτηρισμό της αφέλειας:

- Ένας από τους κινδύνους της αξιολόγησης εκπαιδευτικών ιδρυμάτων είναι η απόδοση υπερβολικής βαρύτητας σε ποσοτικούς δείκτες. Αυτό δημιουργεί μεγάλη πίεση να βελτιωθούν οι δείκτες, πράγμα που συνήθως μπορεί να γίνει με τρόπους που δεν συμβαδίζουν με τη βελτίωση της ποιότητας την οποία καταγράφει ο δείκτης, αλλά συχνά ακόμη την υποβαθμίζουν. Παράδειγμα αυτού αποτελεί η «σαλαμοποίηση» των δημοσιεύσεων για να αυξηθεί ο αριθμός τους, σε συστήματα που αποδίδουν μεγάλη βαρύτητα στον αριθμό δημοσιεύσεων. Οι ποσοτικοί δείκτες είναι χρήσιμοι για την αποτύπωση μιας κατάστασης, αλλά πρέπει να χρησιμοποιούνται με πολλή προσοχή. Αυτό δεν φαίνεται να έχει απασχολήσει τους συντάκτες του σχεδίου νόμου.
- Στο σχέδιο νόμου αναφέρονται συχνά η φυσιογνωμία, οι στόχοι και η αποστολή των ιδρυμάτων, προφανώς κατ' αναλογία ξένων προτύπων. Δεν αναφέρεται πώς θα διατυπωθούν αυτά. Αλλά φυσικά ένα ίδρυμα που δεν έχει έλεγχο στον αριθμό και τα κριτήρια εισαγωγής των φοιτητών του, δεν μπορεί να προσδιορίσει τους εκπαιδευτικούς του στόχους, και συνεπώς δεν έχει νόημα να αξιολογηθεί σε αναφορά προς αυτούς.

Αντιλαμβάνομαι ότι η ακαδημαϊκή κοινότητα στο Ηράκλειο αποτελεί μία ιδιαίτερη περίπτωση, καθώς είναι γεωγραφικά απομακρυσμένη από το κέντρο, αλλά διεκδικεί κεντρικό ρόλο στην ακαδημαϊκή ζωή της χώρας. Ίσως κάποιες από τις θέσεις μας να αποκλίνουν από αυτές άλλων συναδέλφων. Ωστόσο πιστεύουμε ότι μπορούν να βοηθήσουν για να διαμορφώσουμε μία πιο αποτελεσματική τακτική για την αναβάθμιση του ακαδημαϊκού περιβάλλοντος και την προάσπιση του δημόσιου πανεπιστημίου στην Ελλάδα.